

The Story of the Beetle-Hunter av Arthur Conan Doyle

En novell om entomologi och galenskap

ANDERS N. NILSSON

Efter att tidigare ha presenterat Edgar Allan Poes novell *Guldbaggen* (Nilsson 2014) känns det inte helt fel att fortsätta med en annan av de tidiga novellerna om fiktiva entomologer. Jag tänker då på *The Story of the Beetle-Hunter* av Sir Arthur Conan Doyle (1859-1930; Fig. 1), först tryckt i *The Strand Magazine* i juni 1898 under rubriken *Round the Fire*. Här finner vi Sir Thomas Rossiter, en galen coleopterolog och värdig efterföljare till Poes karaktär William Legrand. Conan Doyle är förstås i övrigt mest känd för sina 56 noveller och fyra romaner om mästerdetektiven Sherlock Holmes, och jag tänker här även ta chansen att skriva om den entomolog som förekommer i *Baskervilles hund*, i romanen såväl som på film.

Under den förkortade titeln *The Beetle Hunter* kom DoYLES novell att ingå i samlingen *Round the Fire Stories* först utgiven 1908 (Green & Gibson 1983). Enligt Green & Gibsons Doyle-bibliografi berodde dröjsmålet i utgivningen främst på att författaren själv förhållade det hela. I Sverige kom dock novellen att utges i två olika samlingar redan 1899, med eller utan författarens tillstånd. Den ena samlingen är benämnd *Vid brasan, underliga historier*, och LIBRIS listar endast ett exemplar av häftet ifråga, ingående i KB:s samlingar. Samma sak med den andra samlingen *Kring eldbrasan*, som ingick i det illustrerade romanbiblioteket *Kring aftonlampan* (Fig. 2). Jag har själv fått nöja mig med att läsa novellen på svenska i den andra svenska utgåvan från 1930, utgiven av Världslitteraturens Förlag i Malmö. En liten volym som kan inhandlas för under hundralappen

Figur 1. Sir Arthur Conan Doyle.

Mångdubbelt billigare än i bokhandeln. Genom att med 1 kr. 60 öre till årets slut prenumerera på den illustrerade romantidskriften *Kring Aftonlampan* erhåller ni:

Kring eldbrasan, berättelser af Conan Doyle (ungf. 360 sidor med 35-40 ill.) för c:a 50 öre.

Blott en skugga, roman af Chr. Murray och H. Herman (ungf. 150 sidor med 7 ill.) för ..... c:a 20 öre.

Noveller af Paul Heyse (ungf. 200 sidor med 12 ill.) för ..... c:a 27 öre.

m. m., m. m.

Kring Aftonlampan utkommer hvarje månad med ett häfte å 120 sidor med 8-10 illustrationer, i smakfullt omslag och tryckt på fint illustrationspapper. Prenumeration mottages å hvarje postanstalt. (G. 78686)

Figur 2. Annons för romantidskriften *Kring Aftonlampan* införd i veckotidningen IDUN 5 april 1899.

på Bokbörser. I denna utgåva är *Insektssamlaren* placerad som novell nummer tre och sträcker sig över sidorna 29–42, medan den i de båda tidigare svenska utgåvorna var placerad som första novell med namnet *Skalbaggsamlaren*. Översättare anges 1899 i *Kring eldbrasan* som ”T. T.”, medan 1930 det är ”fil. kand. A. Henriksson” som uppges stå för översättningen. Enligt Jan Reimer har novellen senare med största sannolikhet tryckts även i veckotidningen *Lektyr* nr. 43 1950 under titeln *Natten på Delamere Court* och i *Levande Livet* nr. 36 1944 som *Hemligheten med sir Thomas*. Jag kan i detta sammanhang även uppdatera de uppgifter jag tidigare gett kring publiceringen av Poes novell *Guldbaggen* i Sverige. Av Lars-Erik Nygren har jag fått veta att *Guldbaggen* trycktes redan 1872 som följetong i *Göteborgs Handels- och Sjöfarts Tidning*, dvs. hela nio år tidigare än vad jag tidigare angett.

Novellen i sammandrag

Berättaren är i *Insektssamlaren* den nytexaminerade läkaren Dr. Hamilton. Hans ekonomi är inte den bästa då han hellre bedriver zoologiska studier än öppnar egen praktik. För att förstärka sin kassa söker han och får en märklig anställning av kortare karaktär som läkare. Enligt annonsen är det av vikt att den sökande ”besitter fysisk styrka, goda nerver och är av beslutsam natur. Han bör dessutom vara entomolog – den, som är coleopterist har företräde.”

Dr. Hamilton besitter samtliga dessa kvalifikationer och hans skalbaggsamling sägs omfatta några hundra arter. Han har även publicerat en uppsats i *Journal of Entomological Science* om ”Burying Beetles”. Det uppdagas att anställningen omfattar ett besök hos världsauktoriteten på skalbaggar Sir Thomas Rossiter på hans gods, och att det är hans svåger Lord Linchmere och Rossiters hustru som

handhar själva anställningen. Vad själva uppdraget går ut på hålls hemligt in i det längsta, vilket bidrar till den mystiska atmosfären i novellen.

Väl framme hos Rossiter tinar denne upp när han förstår att Hamilton intresserar sig för skalbaggar och han beklagar att ”Folk har tid för sådana bagateller som sport och sällskapsliv, men skalbaggar är det ingen, som bryr sig om.” En detalj som saknas i den svenska översättningen är att Rossiter säger sig vara ”the first man who ever described the true function of the elytra.” Att översättaren saknade mer ingående kunskaper om insekter framgår tydligt av att de studier av ”the anatomy of the lady-bird” som Rossiter hänvisar till översatts med ”fåglarnas anatomi.” Hamilton noterar att Rossiters panna uppvisar säregna spasmodiska ryckningar, och den senare uppger sig ha problem med nerverna, vilka han hänför till sin ungdoms insamlingsresor till ”febersmittade och osunda platser.”

Rossiters samling omfattar skalbaggar från hela världen och anges genom sin

Figur 3. Omslag till häfte om Sherlock Holmes i tidningen *Classics Illustrated* med Baskivilles hund visualiserad.

omfattning vara den bästa i Europa. Entusiasmerad av att ha mött en likasinnad bjuder Rossiter den unge Hamilton på en guidad tur genom samlingen varvid han då och då ”tog upp något sällsynt exemplar, och i det han behandlade det med lika stor ömhet och vördnad, som om det hade varit en dyrbar relik, kunde han hålla långa tal om dess egenart, och därefter utförligt beskriva, hur det gick till, att det kom i hans ägo.”

Arrangemangen inför den kommande nattens sömn ter sig något oförklarliga i Dr. Hamiltons ögon såtillvida att han och Lord Linchmere turas om att hålla vakt medan den andre sover i samma rum bakom öppen dörr. Så får de dock höra släpande steg i korridoren varefter Rossiter inträder i rummet i syfte att dräpa sin svåger med en hammare. Rossiter övermannas varefter Hamilton av svågern får veta att han under sina anfall av vansinne ”tycks böjd för att anfälla just dem, som han håller mest av.” På grund av detta har såväl sonen som hustrun tillfälligt fått byta vistelseort. Rossiter är själv totalt ovetande om sina vansinnesutbrott. Dr. Hamilton och Lord Linchmere, även han läkare, kan nu begära Rossiter tvångsbehandlad. Vi får till sist veta att Rossiter botats från sin sinnessjukdom efter sin vistelse på hospitalet. Men originaltextens ”said to be cured” har en osäkrare klang än översättningens ”är nu botad” och motiverar bättre Dr. Hamiltons slutliga reflektion att han nog ändå skulle låsa dörren inifrån om han skulle behöva tillbringa ännu en natt i Rossiters hem.

Entomologen i *Baskervilles hund*

Bland Conan Doyles fåtaliga romaner om Sherlock Holmes återfinns den om *Baskervilles hund*, vilken enligt LIBRIS utkom i svensk översättning av Hanna Flygare redan 1902. Originalen *The Hound of the Baskervilles* trycktes först som följetong i *The Strand Magazine* från augusti 1901 till april 1902. Jag har läst den i Nils

Figur 4. Gulfläckig glanssmygare och troligen den fjäril Doyle avsåg med namnet *Cyclopides*.

Holmbergs översättning från 1940-talet i en utgåva från 2004. I *Baskervilles hund* är det mördaren Jack Stapleton som är entomolog med inriktning på fjärilar, av vilka han påstås ha sydvästra Englands mest fullständiga samling.

Stapleton bor tillsammans med sin ”syster”, egentligen hans fru, Beryl, på

Figur 5. Originalillustration som visar hur Stapleton kommer Watson till mötes vid Grimpenmossen.

Merripit House nära den stora Grimpenmossen. Mossen är full av lömska surhål där det är lätt att gå ner sig för den som inte känner stigarna lika väl som Stapleton gör. Det är enligt honom på holmarna ute i mossen som de sällsynta fjärilarna finns. När Watson och Stapleton först möts jagar den senare en fjäril benämnd *Cyclopides*. Detta är ett släktnamn inom familjen Hesperidae, tjockhuvudfjärilar, först publicerat av Hübner 1819. Namnet

användes länge felaktigt för en del afrikanska arter i familjen, men anses numera som en yngre synonym till *Heteropterus* dit spegelsmygaren hör. Denna art saknas dock i England och enligt noterna i Penguins klassikerutgåva avsåg Doyle den art som på engelska benämns ”chequered skipper”, dvs *Carterocephalus palaemon* eller på svenska gulfläckig glanssmygare. Watson ser hur Stapleton hoppande från tuva till tuva på mossen jagar den lilla fjärilen och: ”Med sina grå kläder var han inte olik en stor insekt då han flaxade fram i sicksack” (s. 272).

När Sherlock Holmes väl är på väg att fånga Stapleton i hans hus är han redan utflugen. Men detektiven hör ljud från ett sovrum i vilket hans misshandlade fru hittas fastbunden. Märkligt nog är det i detta rum entomologen förvarar sina samlingar: ”Rummet var inrett som ett litet museum och väggarna var kantade av glasmontrer innehållande den kollektion av fjärilar och insekter, vars samlande hade varit denne underlige och farlige mans intresse och förströelse” (s. 339). Det visar sig sedan att Stapleton under sin nattliga flykt till mossens övärld gått ner sig i dyn, eller som Watson konstaterar: ”Någonstans i hjärtat av den stora Grimpenmossen hade denne kalle och grymme man dragits ner och för evigt begravts i den falska gyttjan” (s. 341).

Doyle låter oss veta att Stapleton var ett taget namn och att entomologen tidigare hetat Vandeleur. Han uppges ha varit känd som fjärilsspecialist även vid British Museum och att hans ursprungliga namn ”givits åt en viss insekt som han under sin Yorkshiretid var den förste att identifiera” (s. 344). Den enda art jag kunnat belägga med artepitetet *vandeleuri* är dock en Sydafrikansk växt i släktet *Streptocarpus*. Namnet Vandeleur användes även av Robert Louis Stevenson, och kan av Doyle mycket väl ha adopterats från hans skrifter.

Figur 6. Fransk affisch för Hammer Studios film om Baskervilles hund från 1959.

***Baskervilles hund* på bio**

Chris Steinbrunner och Norman Michaels ger i sin översikt av Sherlock Holmes i filmens värld talrika exempel på olika adaptationer av *Baskervilles hund*. Romanen låg till grund för en rad stumfilmer, av vilka endast ett fåtal bevarats. Av de som fick träda in i rollen som Holmes kan nämnas engelsmannen Eille Norwood 1922. Endast fragment återstår av den första ljudfilmversionen av *Baskervilles hund*, från 1931 med Robert Rendel som Holmes och med dialog av Edgar Wallace. Bäst känd i rollen som Holmes är troligen skådespelaren Basil Rathbone, som gjorde stor succé i *Baskervilles hund* 1939 i en amerikansk produktion.

Tjugo år senare görs så *Baskervilles hund* i färg, nu åter i England med Peter Cushing som Holmes. Hammer Studios ägnade sig framgångsrikt åt att göra remakes av amerikanska skräckfilmer i färg, och det är ingen mindre än Christopher Lee, mer känd i rollen som Dracula, som i *Baskervilles hund* får göra Sir Henry Baskerville. Till skillnad från de tidigare filmversionerna avviker denna gång manuskriptet mycket påtagligt från Doyles roman. Mördaren Stapleton är inte längre entomolog, utan det är istället Doyles karaktär Mr. Frankland som gjorts om till biskop och entomolog med förkärlek för fågelspindlar.

En lite nyare filmversion som kan rekommenderas är en brittisk TV-film från 1983 med namnet *The Hound of the Baskervilles* och Ian Richardson i rollen som Sherlock Holmes. Det är Douglas Hickox som regisserat och manuskriptet följer relativt väl Doyles förlaga med Stapleton som fjärlssamlare och allt. Filmen är mycket vacker och spännande med flitigt nyttjande av dramatiska nattscener i floder av dimma.

En skönlitterär trekant

Den franska litteraturvetaren Hélène Machinal, som studerat Conan Doyles författarskap i detalj, menar att novellen *The Bug-Hunter* kan betraktas som förbindande romanen om *Baskervilles hund* med Edgar Allan Poes novell *Guldbaggen*. Hos Poe tycker sig berättaren se hur William Legrand blir galen, ändra fram tills dess att skatten hittas och allt det gåtfulla får sin förklaring. Legrand kombinerar i novellen sin potentiella galenskap med rollerna som entomolog och detektiv. I Conan Doyles novell är det Sir Thomas Rossiter som kombinerar utvecklad galenskap med rollen som entomolog och vetenskapsman, medan berättaren Dr. Hamilton är läkare med entomologin som hobby och inte mycket av detektiv. I *Baskervilles hund* får Stapleton representera den galne entomologen, medan Sherlock Holmes förstas är detektiven. I alla tre texterna finns kombinationen av entomologi och galenskap. Detektiven kan sägas vara tolkaren som dechiffrerar verkligen genom att kombinera logiskt tänkande och slutledningsförmåga.

Machinal sätter in dessa roller i ett större sammanhang under en tidsperiod där kyrkans och naturvetenskapens domäner förskjuts efter hand. Med utgångspunkt i entomologens inriktning på att samla, klassificera och ackumulera låg det nära till hands att dra en parallell mellan kuriosa-kabinettet och insektsamlarens hjärna. Men samtidigt som naturvetenskapen lyckats dra in den beskrivande delen av zoologin under sina domäner kvarstår själen och hjärnans funktion som en olöst gåta. Här är det istället mästerdetektiven som bedriver sina undersökningar på djupet för att tolka och förstå de kriminellas handlingar. Men såväl entomologen som detektiven skapar mening genom att grunda sina hypoteser på empiriska data. Att det är entomologen som befinner sig så nära galenskapens avgrund

kan tänkas reflektera hans övertygelse om en fix ordning i naturen i vilken alla hans nya rön passar in. Genom sitt totala fokus på en yttre ordning framstår entomologen som ett lätt byte för de inre krafterna som existerar bortom hans kontroll.

Förstod då verkligen inte Hammer Studios vilket gigantiskt misstag de begick när de lät den fridsamme biskopen istället för den galne mördaren vara entomolog i sin filmversion av *Baskervilles hund*? En biskop som dessutom kallar den skalbagge han försöker fånga i sin hatt för en ”Coleoptera scabrus”.

Jag tackar Jan Reimer för hjälp med information om de många olika utgåvorna av Conan Doyles novell.

Källor

- Doyle, Arthur Conan, 1898: Round the Fire. I. The Story of the Beetle-Hunter. *The Strand Magazine* 15(90, June): 603-612.
- Doyle, Arthur Conan, 1930: *Vid brasan. Underliga historier*. Malmö: Världslitteraturens Förlag.

Doyle, Arthur Conan, 2004: *Baskervilles Hund och andra romaner*. Stockholm: Albert Bonniers Förlag.

Green, Richard Lancelyn & John Michael Gibson, 1983: *A bibliography of A. Conan Doyle*. Oxford: Clarendon Press.

Hickox, Douglas, 2000(1983): *The Hound of the Baskervilles*. DVD. London: Image IPD10608.

Machinal, Hélène, 2014: Detectives, beetles and scientists. ‘A pin, a cork, and a card, and we add him to the Baker Street Collection, s. 163-178, i: Laurence Talairach-Vielmas & Marie Bouchet (red.), *Insects in literature and the arts*. Brussels: P.I.E. Peter Lang.

Nilsson, Anders N. 2014: The Gold-Bug av Edgar Allan Poe. En av världslitteraturens mest lästa skalbaggsnoveller. *Skörvnöpparn* 6(1): 1-5.

Steinbrunner, Chris & Norman Michaels, 1978: *The films of Sherlock Holmes*. Secaucus NJ: Citadel Press.

The Conan Doyle Encyclopedia, 2015: http://www.sshf.com/encyclopedia/index.php/The_Story_of_the_Beetle_Hunter & http://www.sshf.com/encyclopedia/index.php/The_Hound_of_the_Baskervilles

Författarens adress:

andersnilsson258@gmail.com
Mullsjö 258, 914 90 Nordmaling

Sakta tvingade han den kraftiga armen bakåt så att den närmade sig den ilska insekten. Han betraktade Cauto genom svetten som rann ner i hans ögon och flinade sammanbitet medan han bröt vidare.

Cautos arm började darra och hans svarta ögon fylldes av något som liknade förundran.

Sakta, fruktansvärt sakta, tvingades armen neråt, allt närmare den piskande gadden.

Runt omkring dem stod Cautos män tysta och väntade på att få se slutet på duellen. De hade aldrig förr sett någon besegra deras ledare och kunde inte fatta att det var Cautos arm som pressades mot den röda döden några centimeter längre ner. Cauto hade förbjudit dem att ingripa. Vad som än var orsaken till det skulle de lyda — även om det betydde döden för honom.

Han försökte kämpa emot, försökte tvinga upp armen, men den hade böjts för långt bakåt. Azul hade ett definitivt övertag. Det ljushåriga halvblodet bet ihop tänderna och bröt ännu hårdare.

Forts. från pärmens insida

Cautos arm sänkte sig mot skorpionen och Azul väntade på att mannen skulle ropa att han gav sig. Men det kom inget rop, bara en flämtning när skorpionens gadd träffade hans handled.

Azul släppte genast sitt grepp och lyfte upp sin egen arm innan Cauto skulle hinna göra något trick för att få ner den mot insekten. Men Cauto gjorde ingenting. Han bara log bistert och ropade åt Scar att skära loss dem. Sedan satte han sig upp och tittade på det lilla såret medan de andra indianerna stampade ihjäl skorpionerna.

— Hör! ropade han och höjde blicken mot den soliga himlen. Azul har besegrat mig i rättvis strid. Han leder er nu. Följ honom och acceptera hans order som ni accepterade mina. Han är en man.

— De där männen jag söker. Azul satte sig på knä tätt intill den döende indianen. Du gav mig ditt ord.

Cauto log medan han började hacka tänder när giftet började verka.

— Jag såg dem. Han började gunga fram och tillbaka och svetten i hans ansikte blandades med saliv.

Forts. på sid. 8